

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Біди Олени Анатоліївни на дисертацію

Павлюка Богдана Валерійовича «Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Розбудова системи національної освіти у напрямі входження до європейського та світового освітнього простору, концептуальні засади й основні вектори реформування та розвитку педагогічної освіти, ефективні шляхи забезпечення якості освіти й удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи відображено в нормативних документах державного рівня. Водночас освітня практика доводить, що в змісті підготовки майбутніх учителів початкової школи недостатньо уваги сфокусовано на формуванні проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. Досягнення бажаного рівня сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи гальмується браком розроблення й реалізації методик та технологій навчання, а також сучасного навчально-методичного забезпечення, що сприяли б професійній підготовці майбутніх фахівців початкової школи.

У цьому контексті посилена необхідність створення оптимальних і дієвих педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки. З огляду зазначеного вище, особливого значення набувають наукові дослідження щодо формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, оскільки поява нових вимог до проектної компетентності зумовлена орієнтацією на її комплексне застосування у педагогічній діяльності. За цих умов заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх учителів початкової школи мають приділяти посилену увагу формуванню проектної компетентності. Необхідність системної модернізації моделі навчання в початковій школі зумовлена Законом України «Про освіту» (2017), Концепцією «Нова українська школа» (2016). Вважаємо, що дисертаційне дослідження Павлюка Б.В. присвячено актуальній проблемі формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету (27.01.2016 р., протокол № 10) та

узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (29.03. 2016 р., протокол № 3).

Проведений аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що науковий та поняттєвий апарат дослідження визначено відповідно до вимог до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених логічно, сформульованих дисертантом завдань, що дозволило здійснити ґрунтовний аналіз досліджуваної проблеми.

Усебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла конкретно використана система науково-педагогічних методів, зокрема теоретичних, емпіричних і методів математичної статистики, що забезпечило вірогідність отриманих результатів.

Цінним у дисертації є цілісне дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладах вищої освіти. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Висновкам та розробкам, які представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Даючи оцінку головним здобуткам наукового дослідження, варто акцентувати увагу на результатах, що мають наукову новизну. Дисертантом *вперше обґрунтовано та розроблено* модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи; *визначено й обґрунтовано* педагогічні умови (поетапне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, організація проектної діяльності студентів у контексті підготовки до роботи в умовах Нової української школи, наскрізне застосування ІКТ під час проектної діяльності; *схарактеризовано* компоненти (мотиваційно-ціннісний, проектно-діяльнісний, функціональний), критерії, показники та рівні (високий, середній, низький) сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи; *удосконалено* сутність, зміст і структуру організації освітнього процесу в умовах формування проектної компетентності студентів в процесі професійної підготовки в ЗВО; *уточнено* поняття «проектна компетентність майбутніх учителів початкової школи»; *дістала подальшого розвитку* методика підготовки майбутніх учителів початкової школи до здійснення проектної діяльності в умовах НУШ.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки і рекомендації є логічними, аргументованими, послідовними, змістовними. Достовірність результатів, які були отримані, підкріплюються опрацюванням великої кількості джерел, більшість яких

мавою оригіналу, використанням здобувачем сучасних методів дослідження, апробацією та впровадженням результатів дослідження у площину практичної діяльності ЗВО. Висновкам, що представлені в дослідженні, властиві достатній рівень повноти, виваженості, логічності та обґрунтованості. Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації.

Оцінка структури та змісту дисертації та її завершеності. Структура дисертації складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел до кожного з розділів відповідно та додатків. Побудова основних частин дисертації свідчить про логічність та завершеність викладу матеріалу. Обраний автором вектор дослідження надає роботі новизни і наукової цінності. Кожний із розділів дисертації характеризується певним внеском у вирішенні проблеми формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

У першому розділі – «Теоретичні засади формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи» – автором здійснено теоретичний аналіз особливостей професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи; проаналізовано поняття «проект», «проектна діяльність», «проектна компетентність»; визначено компоненти, показники та рівні сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Дисертант здійснив аналіз поняття «проектна компетентність», та зробив висновок про те, що нині така компетентність є досить важливою складовою в підготовці майбутніх учителів початкової школи. Визначив, що формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи має здійснюватися за нормативними документами МОН України, Професійним стандартом «Вчитель початкових класів закладу середньої освіти», Стандартом вищої освіти та освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 013 «Початкова освіта».

Узагальнюючи результати здійсненого аналізу літератури, автор визначив, що проектна компетентність учителя – це рівень його готовності до проектної діяльності, індивідуальна здатність майбутніх педагогів до проектування й мотивованого прагнення до самоосвіти, розвитку мислення, поведінки, спілкування, діяльності.

Здобувачем визначено компоненти (мотиваційно-ціннісний, проектно-діяльнісний, функціональний), критерії (мотиваційний, діяльнісний, функціональний) та показники, що є основою оцінювання сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкових класів в процесі професійної підготовки.

У другому розділі – «Педагогічні умови формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи» – дисертантом, визначено й теоретично обґрунтовано модель та педагогічні умови (поетапне формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи у професійній підготовці; організація проектної діяльності студентів у контексті підготовки до роботи в умовах Нової української школи; наскрізне застосування ІКТ під час проектної діяльності) формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

Створена автором модель слугує теоретико-методичною основою проектування та прогнозування результату, дана модель об'єднує процеси навчання, розвитку та самовдосконалення, відображає зміст і динаміку формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи під час професійної підготовки у ЗВО.

Представлено авторське бачення проектної діяльності в освітньому процесі як сукупності видів, засобів і форм роботи майбутніх учителів початкової школи. Здобувачем визначено, що формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки має здійснюватися поетапно та включати пропедевтичний, базовий і професійний етапи. Зазначено, що на пропедевтичному та базовому етапах освітній процес варто спрямовувати передусім на формування та розвиток мотиваційно-ціннісного й проектувально-діяльнісного компонентів, а на професійному – проектувально-діяльнісного та функціонального.

Виокремлені дисертантом етапи професійної підготовки зреалізовувалися, враховуючи впровадження на державному рівні в початковій школі концепції НУШ. Здобувач вдало зробив висновок стосовно того, що проектна діяльність може здійснюватися в межах одного предмету (монопроект) або декількох предметів (міжпредметна проектна діяльність); студенти можуть працювати в проектах з різною кількістю учасників та з різною тривалістю (тривалі, середньої тривалості, нетривалі). Автор дослідив та зробив висновок про те, що під час проектної діяльності у початковій школі є небезпека не досягнути поставленої мети та результатів, тому необхідне її ретельне планування, визначення особливостей роботи над кожним проектом; постійне консультування під час проектної діяльності. Під час дослідження майбутнім учителям початкової школи в рамках фахової підготовки для роботи в НУШ пропонувалось створювати типологічно різні проекти, відповідно до типу діяльності на уроках у початковій школі: дослідницькі, рольові, пошукові, творчі, практично-орієнтовані.

Дисертантом доречно зауважено, що важливим складником НУШ має стати використання в початковій школі навчальних програм LEGO Education.

Задля підготовки студентів до роботи із комплектами Lego Education Wedo 2.0 у початковій школі, атором розроблено та впроваджено авторську програму дисципліни «Робототехніка».

Павлюком Б.В. обґрунтовано, що використання засобів ІКТ під час проектної діяльності поділяється на такі блоки: використання ІКТ у процесі створення проектів (пошук інформації, набір тексту та опис знайденої інформації); обговорення проектів (мережеве спілкування); використання ІКТ під час представлення результатів; проектна діяльність у курсі робототехніки.

Здобувачем, визначено та схарактеризовано кроки роботи над проектом засобами ІКТ, що сприяли формуванню проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки: мотиваційний, проектувальний, діяльнісний, корекційний та рефлексивно-оцінювальний.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки» дисертантом експериментально апробовано педагогічні умови та модель формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки, проведено педагогічний експеримент. Цілком слушними є визначені автором критерії, показники, а також розроблений діагностичний інструментарій для встановлення рівня сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Аналіз результатів засвідчив позитивну динаміку розвитку всіх компонентів в експериментальних групах, що підтвердило ефективність педагогічних умов та моделі. Очевидна позитивна динаміка сформованості проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки свідчить про результативність пропонованої моделі.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Основний зміст роботи та результати дослідження знайшли відображення в 24 публікаціях (21 одноосібних), з яких: 16 статей (із них – 8 у вітчизняних наукових фахових виданнях, 5 – матеріалах конференцій, 1 – в зарубіжному періодичному виданні, 2 – в матеріалах закордонних конференцій), 4 – методичні рекомендації, 1 посібник, 3 тез і матеріалів конференцій.

Загальні висновки є логічними та відповідають поставленим дисертантом завданням. Дисертацію написано на належному науковому рівні. Дисертант володіє теорією проблеми і методами її пізнання. Зазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають теоретичне і практичне значення для розв'язання завдань удосконалення початкової освіти в Україні.

Результати дослідження можуть бути використані при розробці освітньо-професійних програм; удосконаленні методики організації практичних занять та педагогічної практики у ЗВО; у системі післядипломної педагогічної освіти при організації курсів підвищення кваліфікації вчителів початкової школи; при укладанні навчальних посібників та методичних рекомендацій з проблеми формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи роботу, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання, врахування яких увиразнило б високий рівень викладу наукового матеріалу:

1. Дисертантом ґрунтовно здійснено аналіз наукових праць вітчизняних авторів з проблеми дослідження. На нашу думку, детального висвітлення потребує аналіз зарубіжного досвіду щодо формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

2. Аналізуючи стан дослідження проблеми якості професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у ЗВО України дисертант демонструє належну обізнаність з виконаними дослідженнями, публікаціями різних авторів щодо визначення сутності понять «професійна компетентність учителя», «проект», «проектна компетентність» розглядає їх визначення, але не дуже переконливо виглядають його власні коментарі та позиція щодо дискусії вчених стосовно цих понять.

3. На наш погляд, автору в дослідженні доцільно було б більш чітко визначити роль і місце педагогічної практики у формуванні проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки.

4. В цілому, використання ІКТ в освітньому процесі згадується лише з позитивного боку. Варто в дослідженні було вказати і окремі негативні практики (Інтернет-залежність, фейсбук депресія, селфізм, надмірне захоплення соціальними мережами, прояви субкультур) і рекомендації щодо їх подолання.

5. Відзначаючи аналітичні здібності здобувача, зауважимо, що в роботі бракує аналізу наукових праць учених з організації проектної діяльності в позаурочний час.

6. Варто зазначити, що у тексті дисертації зустрічаються стилістичні та орфографічні помилки.

Висловлені зауваження і побажання не впливають на загальний високий рівень кандидатської дисертації.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Павлюка Богдана Валерійовича «Формування проектної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Павлюк Богдан Валерійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту
ім. Ференца Ракоці II

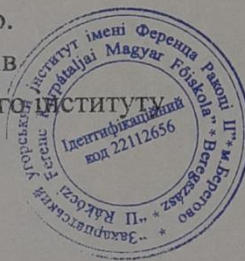
О. А. Біда

Підпис О.А. Біди завіряю.

Завідуюча відділом кадрів

Закарпатського угорського інституту

ім. Ференца Ракоці II

Г. Рейплік